

Sygn. akt IV U 895/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2016r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Katarzyna Antoniak

Protokolant	st. sekr. sądowy Marta Żuk
-------------	----------------------------

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2016r. w Siedlcach na rozprawie

odwołania Z. O. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 19 czerwca 2015 r. znak (...) - (...)

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

oraz odwołania Z. O. (2)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 15 maja 2015 r. znak (...)

o prawo do niezrealizowanego świadczenia

I. ustala, że Z. O. (1) nie pobrał nienależnie kwoty 3.189,40 (trzy tysiące sto osiemdziesiąt dziewięć i 40/100) złotych tytułem emerytury M. O. za okres od 03 marca 2015 roku do 31 maja 2015 roku i nie jest zobowiązany do zwrotu powyższej kwoty;

II. oddala odwołanie Z. O. (2).

Sygn. akt: IV U 895/15 **UZASADNIENIE**

Decyzją z 15 maja 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. działając na podstawie art.136 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił Z. O. (2) prawa do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej córce M. O. (w decyzji błędnie określono zmarłą jako matkę wnioskodawczyni) wskazując, że niespełnione zostały ustawowe przesłanki do wypłaty tego świadczenia (decyzja z 15 maja 2015r. k.63 akt emerytalnych).

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła Z. O. (2) wskazując, że zmarłej córce M. O. należała się emerytura, którą pobrał jej syn a brat zmarłej – Z. O. (1). Emerytura ta wpłynęła na konto zmarłej w Banku (...) i pieniądze z konta pobrał Z. O. (1). Zmarła była osobą samotną i ona (odwołująca się) oraz Z. O. (1) opiekowali się zmarłą przed jej śmiercią. W tych okolicznościach brak jest podstaw do żądania zwrotu pieniędzy przez Z. O. (1). Odwołująca się dodała, że mieszka

razem ze Z. O. (1) i razem z nim poniosła koszty pogrzebu M. O.. Sprawa z odwołania Z. O. (2) zarejestrowana została pod sygnaturą akt IV U 896/15 (odwołanie k.21 akt sprawy).

Następnie decyzją z 19 czerwca 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, działając na podstawie art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał Z. O. (1) do zwrotu kwoty 3 189,40 złotych tytułem nienależnie pobranych świadczeń ,tj. emerytury M. O. zmarłej w dniu 23 kwietnia 2015r., za okres od 3 marca 2015r. do 31 maja 2015r. wskazując, że zgodnie z art.101 ustawy emerytalnej prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej (decyzja z 19 czerwca 2015r. k.70 akt emerytalnych i postanowienie z 23 czerwca 2015r. o sprostowaniu powyższej decyzji k.62 akt emerytalnych).

Odwołanie od powyższej decyzji złożył Z. O. (1) wnosząc o jej zmianę i ustalenie, że nie jest zobowiązany do zwrot kwoty określonej w decyzji. W uzasadnieniu stanowiska wskazał m.in, że zmarła siostra była osobą samotną i on jako najmłodszy brat opiekował się nią. Siostra ufała mu i upoważniła go do rachunku osobistego w Banku (...)w W.. Dlatego będąc upoważnionym do konta siostry pobrał emeryturę, która wpłynęła na jej konto już po jej śmierci w kwocie (...)złoty, z czego 3 000 złotych przeznaczył na spłatę kredytu udzielonego siostrze przez w/w Bank, a resztę ,tj. sporna kwotę (...)złoty pobrał na opłacenie rachunków i kosztów związanych z pogrzebem. W tych okolicznościach nie widzi podstaw do zwrotu w/w kwoty na rzecz organu rentowego. Sprawa z odwołania Z. O. (1) zarejestrowana została pod sygnaturą akt IV U 895/15 (odwołanie k.1 akt sprawy).

Postanowieniem z 2 marca 2015r. na podstawie art.219 kpc Sąd dołączył do sprawy z odwołania Z. O. (1) toczącej się pod wcześniejszą sygnaturą akt IV U 895/15 sprawę z odwołania Z. O. (2) celem ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygnaturą akt niniejszej sprawy (postanowienie k.30 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie powołując się na przepisy prawa i argumentację zawarte w uzasadnieniach zaskarżonych decyzji (odpowiedzi organu rentowego na odwołania k.2-3 i 22-23 akt sprawy).

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 9 lutego 2015r. wpłynął do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniosek M. O. o emeryturę (wniosek z 9 lutego 2015r. k.1 akt emerytalnych). Po rozpoznaniu powyższego wniosku, decyzją z 25 marca 2015r. organ rentowy przyznał M. O. emeryturę od 3 marca 2015r. ,tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Jednocześnie wskazał, że wypłata świadczenia zostaje zawieszona w związku z pobieraniem przez uprawnioną świadczenia rolnego – do czasu wyboru świadczenia do wypłaty (decyzja z 25 marca 2015r. o przyznaniu emerytury k.41-42 akt emerytalnych). Decyzjami z 10 kwietnia 2015r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odmówił ubezpieczonej prawa do zbiegu świadczeń i wstrzymał od 1 maja 2015r. wypłatę na rzecz M. O. renty rolniczej (decyzje Prezesa KRUS z 10 kwietnia 2015r. k.45-46 akt emerytalnych ZUS). Następnie w dniu 23 kwietnia 2015r. organ rentowy – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wydał decyzję o podjęciu od 3 marca 2015r. ,tj. od daty przyznania świadczenia, wypłaty emerytury na rzecz M. O. (decyzja z 23 kwietnia 2015r. k.49-50 akt emerytalnych).

Dzień wydania przez organ rentowy ostatecznie z wymienionych decyzji ,tj. 23 kwietnia 2015r. był dniem, w którym M. O. zmarła (kopia odpisu skróconego aktu zgonu M. O. k.54 akt emerytalnych).

Cztery dni później ,tj. w dniu 27 kwietnia 2015r. wpłynął do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniosek matki zmarłej – Z. O. (2) o wypłatę zasiłku pogrzebowego po M. O.. Do wniosku o zasiłek załączony został odpis skrócony aktu zgonu M. O.. Wniosek o zasiłek został rozpoznany pozytywnie i w dniu 4 maja 2015r. wypłacono Z. O. (2) zasiłek pogrzebowy (akta dotyczące wypłaty zasiłku pogrzebowego po M. O. – złożone do akt organu rentowego).

Mimo śmierci emerytki M. O. i wiedzy o tym fakcie organ rentowy w dniu 4 maja 2015r. przekazał na rachunek bankowy zmarłej w Banku (...) w S. Oddział w W. kwotę (...)złoty tytułem emerytury za okres od 3 marca 2015r. (data przyznania świadczenia) do 31 maja 2015r. Po wpływie w/w środków na rachunek bankowy M. O., w tym samym dniu ,tj. 4 maja 2015r. Bank zarachował część powyższej kwoty w wysokości 2 997,87 złotych na spłatę limitu

kredytowego na rachunku, a pozostałą kwotę ,tj. 3 189,40 złotych wypłacił pełnomocnikowi posiadacza – bratu M. O. Z. O. (1) (pismo Banku Spółdzielczego w S. z 15 maja 2015r. k.67 akt emerytalnych).

Następnie, w związku z ustaleniem, że wypłata świadczenia została dokonana po śmierci uprawnionej M. O., w dniu 19 czerwca 2015r. organ rentowy wydał dwie decyzje, w których zobowiązał Z. O. (1) i Bank Spółdzielczy w S. do zwrotu kwot odpowiednio 3 189,40 złotych i 2 997,87 złotych jako nienależnie pobranych świadczeń – emerytury za okres od 3 marca 2015r. do 31 maja 2015r. (decyzje z 19 czerwca 2015r., w tym zaskarżona decyzja dotycząca Z. O. (1) k.70-71 akt emerytalnych i postanowienie z 23 czerwca 2015r. o sprostowaniu decyzji dotyczącej Z. O. (1) k.62 akt emerytalnych).

W dniu 27 kwietnia 2015r. (równocześnie z wnioskiem o wypłatę zasiłku pogrzebowego) wpłynął do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniosek Z. O. (2) o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po córce M. O.. Do wniosku załączony został odpis skrócony aktu zgonu M. O. (wniosek wypłatę niezrealizowanego świadczenia k.58-61 akt emerytalnych). Decyzją z 15 maja 2015r. organ rentowy odmówił Z. O. (2) wypłaty niezrealizowanego świadczenia po M. O. wobec niespełnienia ustawowych warunków do wypłaty świadczenia (zaskarżona decyzja z 15 maja 2015r. k.63 akt emerytalnych).

Zmarła M. O. była osobą samotną – bezdzietną panną. Zamieszkiwała w R. 12. Dwieście metrów dalej pod numerem R. 1 zamieszkiwała matka M. O. – 80 letnia Z. O. (2) oraz jej brat Z. O. (1). Od 1 marca 2013r. M. O. była uprawniona do renty rolniczej (decyzja z 13 marca 2013r. o przyznaniu renty rolniczej k.62 akt rentowych KRUS). W 1999r. rozpoznano u M. O. czerniaka złośliwego skóry, a w czerwcu 2012r. wznowę choroby. Od stycznia 2015r. z uwagi na znaczny postęp choroby M. O. była osobą leżącą, a od lutego 2015r. przebywała w hospicjum w S.. Przebywała w nim do śmierci - w dniu 23 kwietnia 2015r. Wysokość renty rolniczej pobieranej przez M. O. wynosiła w ostatnim czasie około 1 200 złotych miesięcznie. Z uwagi na pogarszający się stan zdrowia M. O., Z. O. (2) i Z. O. (1) opiekowali się chorą. Z. O. (2) przygotowywała posiłki dla chorej, kiedy ta przebywała jeszcze w domu. Z. O. (1) opłacał rachunki, zakupywał leki, maści, materiały opatrunkowe - ze środków pochodzących z renty przysługującej M. O., a w brakującym zakresie z własnych środków. Z. O. (1) prowadzi gospodarstwo rolne oraz jest zlewniarzem w miejscowości, w której zamieszkuje w ramach umowy agencyjnej ze Spółdzielnią (...) w S.. W rozpatrywanym okresie jego miesięczny dochód wynosił łącznie 3 000 - 3 500 złotych miesięcznie. Z. O. (2) pobiera emeryturę z ZUS w wysokości niespełna 1 200 złotych miesięcznie (zeznania Z. O. (2) k.34-34v oraz zeznania Z. O. (1) k.34v i k.30v-31v).

Sąd zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do odwołania Z. O. (1) wskazać należy, że Sąd uznał to odwołanie za uzasadnione.

Jako podstawę żądania zwrotu przez Z. O. (1) kwoty 3 189,40 złotych organ rentowy wskazał przepis art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. Nr 153, poz.1227 ze zm.) nie precyzując dokładnie, które uregulowanie zastosował. Z uwagi na to, że sprawa dotyczy osoby nie będącej świadczeniobiorcą (osobą uprawnioną do emerytury lub renty) zastosowanie w sprawie mógł znajdować jedynie przepis art.138 ust.3 w/w ustawy, zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust.1, a zatem świadczenia, które podlegają zwrotowi, uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu. W okolicznościach sprawy przepis ten znalazł jednak zastosowanie na zasadzie a contrario. Z treści tego przepisu wynika bowiem, że organ rentowy może żądać zwrotu świadczenia pobranego przez osobę nie będącą świadczeniobiorcą, jeżeli do wypłaty świadczenia doszło z przyczyn niezależnych od organu rentowego. A contrario organ rentowy nie może żądać zwrotu świadczenia wypłaconego osobie nie będącej świadczeniobiorcą, jeżeli do wypłaty świadczenia doszło z przyczyn, których nie można uznać za niezależne od organu rentowego. W pierwszej kolejności wskazać należy, że Z. O. (1) podejmując środki z rachunku bankowego zmarłej nie pobierał świadczenia w rozumieniu świadczenia emerytalnego. Wypłaty powyższej kwoty nie dokonał bowiem organ rentowy lub urząd pocztowy przekazujący świadczenia emerytalno-rentowe, ale bank z rachunku bankowego, na którym M. O. gromadziła środki pieniężne – z różnych tytułów. Zupełnie inny był zatem tytuł wypłaty należności Z. O. (1). Przede wszystkim jednak brak podstaw do żądania zwrotu przez Z. O. (1) pobranej kwoty wynika z tego, że okolicznościach sprawy nie można uznać, aby środki przekazane na rachunek bankowy M. O. tytułem

emerytury za okres od 3 marca 2015r. do 31 maja 2015r. zostały wypłacone odwołującemu się z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Należy podkreślić, co wynika z powyższych ustaleń Sądu, że M. O. zmarła w dniu 23 kwietnia 2015r. i wiadomość o tym organ rentowy powziął już w dniu 27 kwietnia 2015r., kiedy to do organu rentowego wpłynęły wnioski Z. O. (2) o wypłatę zasiłku pogrzebowego i niezrealizowanego świadczenia po zmarłej. Do obu tych wniosków Z. O. (2) załączyła poświadczoną (przez pracownika ZUS) kopię odpisu skróconego aktu zgonu M. O. (vide: ustalenia faktyczne). W tych okolicznościach w pełni uzasadnione jest przyjęcie, że o śmierci M. O. organ rentowy dowiedział się w dniu 27 kwietnia 2015r. Do przekazania zaś środków na rachunek bankowy zmarłej doszło 7 dni później – w dniu 4 maja 2015r. (k.75 akt emerytalnych). Skoro tak, w żadnej mierze nie można uznać, aby do przekazania środków do banku i w konsekwencji do wypłaty tych środków Z. O. (1) doszło z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Mając odpowiednio wcześniej wiedzę o śmierci emerytki organ rentowy miał możliwość wstrzymania wypłaty świadczenia. W tych okolicznościach nie zachodzą podstawy do żądania zwrotu należności od Z. O. (1).

Przechodząc do odwołania Z. O. (2) od decyzji odmawiającej jej wypłaty niezrealizowanego świadczenia po M. O. wskazać należy, że Sąd uznał to odwołanie za niezasadne.

Zgodnie z art.136 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi i dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku – małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. W myśl zaś art.71 powyższej ustawy rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1.ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do ich utrzymania,
2. spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art.70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art.70 ust.5.

Nie ulega wątpliwości, że w sprawie nie znajdzie zastosowania sytuacja, o której mowa w w/w pkt 2. Analizując okoliczności sprawy Sąd ustalił, że brak jest również podstaw do przyjęcia, że M. O. pozostawała na utrzymaniu Z. O. (2), a także że M. O. bezpośrednio przed śmiercią przyczyniała się do utrzymania matki Z. O. (2). Co do tej ostatniej sytuacji wskazać należy, że M. O. będąc osobą ciężko chorą nie miała możliwości przyczyniania się do utrzymania swojej matki. Wydatki związane z leczeniem oraz zły stan zdrowia nie pozwalał M. O. na podejmowanie działań, które można by określić jako przyczynianie się do utrzymania Z. O. (2). Brak również podstaw do uznania, aby Z. O. (2) utrzymywała M. O.. Nie ulega wątpliwości, że z uwagi na więzi rodzinne i zły stan zdrowia córki, Z. O. (2) podejmowała czynności mające na celu pomoc chorej, ale jak wynika z z ustaleń Sądu, w tym zeznań samej Z. O. (2) osobą, która w największym stopniu pomagała chorej, w tym finansowo, był jej brat Z. O. (1). Podkreślić przy tym należy, że M. O. posiadała własne źródło utrzymania w postaci renty rolniczej w kwocie około 1 200 złotych netto miesięcznie.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.47714§1 i 2 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.